

Pamuğun Türkiye için Sosyo-Ekonomik Önemi (2018)

Türkiye Dünya lif pamuk üretiminde **6.** tüketimde ise **5.** sırada yer alan önemli bir pamuk ülkesidir. Ülkemizde dünya pamuk alanlarının **%1,5'uğu** kullanılarak dünya üretimin **%3,5'uğu** gerçekleştirilmektedir. Pamuk verimimiz Dünya ortalamasının çok üzerinde olup, büyük üretici ülkeler sıralamasında Avustralya'dan sonra, ancak **%10** kadar bir farkla, **2.** Sırada yer almaktadır.

Ülkemizde **2018** itibariyle **518 bin hektar** alanda **2 milyon 570 bin ton** kütlü ve **976 bin ton** lif pamuk üretilerek **6 milyar 991 milyon TL (1 milyar 453 milyon Dolar)** değer ortaya çıkarılmıştır. Bu değerle pamuk içinde yer aldığı "**Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler**" grubunda buğday ve patatesten sonra en yüksek ciroya sahip üründür. Ayrıca anılan grup alanının sadece **%3,3'ünde** grup toplam gelirin **%11,3'ünü**, grup toplam pazarlanan gelirin ise **%13,7'sini** sağlayan "**Alan verimliliği en yüksek ürün**" konumundadır.

Pamuk tarımı yüksek tarımsal üretim değerinin yanı sıra, girdi yoğun bir üretim dalı olması nedeniyle tohum, gübre, ilaç, makina sanayii, ticareti ve lojistiği ile tarım işçilerinden oluşan çok geniş bir kesimin gelir kaynağıdır. Uluslararası normlara göre, Türkiye pamuk üretimi **yılda 5 milyon kişilik tam zamanlı istihdam yaratma** potansiyeline sahiptir¹. Halihazırda uygulanmakta olan üretim teknikleri itibariyle analiz edildiğinde, mevcut pamuk üretimimizde yılda **70 Milyon yevmiyeden fazla** İnsan İş Gücü kullanıldığı, yaklaşık **250 bin** daimi, **500 bin** geçici istihdam yaratıldığı ve toplamda **1.5 milyonu** aşkın insanımıza geçim sağlandığı tahmin edilmektedir.

Pamuğun ülke ekonomisine katkısı sadece tarımla sınırlı değildir. Pamuk lif, çiğit, tohum, çekirdek, yağ, küspe, linter vb asıl ve yan ürünleriyle tekstil, hazır giyim, bitkisel yağ ve yem başta olmak üzere, **otuzu aşkın sanayiye ham madde oluşturmakta** ve böylece ülke ekonomisine katkısı katlanarak artmaktadır. Bu nedenledir ki, ABD ve Avustralya gibi gelişmiş olanlar da dahil, yetiştirilmesi mümkün olan bütün ülkelerde öncelikle tercih edilmekte ve giderek sertleşen küresel rekabet koşullarına rağmen desteklenerek üretiminde sürdürülebilirliği sağlanmaktadır.

---

¹ ICAC, #TRUTH: Every tonne of cotton represents full-time, year-round employment for 5-6 people.

Bu anlamda pamuğun ülkemiz ekonomisine katkısı lifi ile tekstil ve hazır giyim sanayilerine ham madde olmasıyla başlamaktadır. Pamuk bu sanayilerimizin temel ham maddesidir. Türk tekstil ve hazır giyim sanayilerimizin kuruluşunda ve hızla gelişerek bugünkü seviyelere gelmesinde yerli pamuk üretimimiz önemli rol oynamıştır. Buna karşılık bu sanayilerimiz de pamuğun ülkemiz ekonomisine olan katkısını katlanarak artırmak suretiyle pamuk tarımımızın sürdürülebilirliğine destek olmuştur. Sahip olduğumuz agro-ekolojik olanaklar sayesinde ülkemizde değişik cins ve kalitede iplik ve kumaş yapımına elveren çeşitlilikte lif pamuk üretilebilmektedir. Tekstil ve konfeksiyon sanayimiz de bu doğrultuda yapılmış bulunmaktadır. Yerli pamuk üretimimiz yakın tarihe kadar sanayimiz ihtiyacının tamamını, sektörün rekabet gücünü geliştirecek koşullarda karşılayabilmiştir. Ancak yerli üretim, var olan potansiyeline rağmen, tekstil ve hazır giyim sanayilerine uygun hızda büyüyememiş ve ülkemiz dünyanın önde gelen pamuk ithalatçıları arasına girmiştir. Son yıllar itibarıyla tekstil ve hazır giyim sanayilerimizin yıllık pamuk tüketimi küresel piyasalardaki gelişmelere bağlı olarak **1.350.000 ila 1.650.000 ton** sınırları arasında değişmekte olup bu ihtiyacın **800 ila 900 bin ton** kadarı yerli üretimle karşılanmakta, kalan bölümü ise ithal edilmektedir. Bu şekilde yılda **1,7 milyar Dolara varan** döviz kaybının yanı sıra yerli pamuk üretimiyle sağlanacak katma değerden yoksun kalınmakta, daha da önemlisi ülkemiz ihracatında en büyük pay sahibi sanayilerimizi dışa bağımlı kılınarak küresel rekabet güçleri riske atılmaktadır.

Tekstil ve Hazır Giyim sanayilerimiz **2018** yılında **291 milyar 431 milyon TL (60 milyar 589 milyon Dolar²)** değerinde mal üretilerek GSYH'na **%5,87 oranında** katkı sağlamış ve **%15,59 pay** ile imalat sanayilerimizin en büyük ikinci sanayi grubu olmuştur. Ayrıca üretimlerinin **%45,17'ini** ihraç ederek **27 milyar 371 milyon dolar** döviz geliri elde etmiş ve **19 milyar 545 milyon 438 bin Dolar** cari fazla yaratmışlardır³. Bunların yanı sıra **969 bin 79 (ücretli) istihdam** ile ülke toplamının **%6,39'unu**, İmalat Sanayii toplam ücretli istihdamın

---

² TCMB 2018 Ort. USD kuru= 4,81 TL

³ 2018 lif pamuk ithalatı (1 milyar 394 milyon 308 bin Dolar) Tekstil ve HG sektörleri ithalatı (7 milyar 825 milyon 412 bin Dolar) içinde değerlendirilmiştir; ayrı bir kalem olarak dikkate alınması halinde söz konusu sektörlerin cari fazlası bu değer ölçüsünde artarak 20 milyar 939 milyon 746 bin Dolara yükselecektir.

%25'ini sağlamışlardır⁴.

Hali hazırda tekstil ve hazır giyim sanayilerimizin ürünlerinin ağırlık olarak üçte biri, **değer olarak yarısı** pamuktandır. Buna göre pamuk ham maddesi bu sanayilerimizde işlenerek **brüt 11 kat, net 2,71 kat** değer artışıyla ülkemiz ekonomisine kazandırılmış; ayrıca bu kazanımın **%45,17'si** döviz olarak sağlanmış bulunmaktadır.

Öte yandan, Türkiye ihracata dayalı büyüme modelini benimsemiş ve 1998-2005 dönemi orta vadeli ihracat stratejisinde tekstil ve konfeksiyon sanayiini hedef sektörler arasında birinci sıraya koymuş; ancak bunu **moda ve markaya yönelik olma** koşuluna bağlamış bir ülkedir. Bu stratejinin gerçekleştirilebilmesi her şey önce sektörün ihtiyaç duyacağı miktar ve kalitedeki lif pamuğu, rekabet edebilir fiyat ve koşullarda temin etmesi şartına bağlıdır, ki Türk tarımı bunun için gerekli potansiyele sahiptir. Türk çiftçisinin rekabet gücünü geliştirecek önlemlerin alınması durumunda, GAP ile birlikte, Türk tekstil ve konfeksiyon sanayiinin mevcut ve potansiyel lif pamuk ihtiyacının yerli üretimle karşılanması ve böylece rakip ülkelere karşı avantajlı konuma gelmesi mümkündür. Ayrıca ülkemizde orta-uzun elyafli grupta Dünya'nın en kaliteli pamukları yetiştirilebilmektedir. Akılcı politika ve uygulamalarla bu üretimin geliştirilerek sürdürülmesi ve böylece adı geçen sanayimiz için marka ve moda yönüne yönelik olma koşuluna bağlanan gelişme stratejisinin, umulanın üstündeki hız ve değerlerde realizasyonu imkanı bulunmaktadır.

Pamuğun ülke ekonomisine katkısı tarım, tekstil ve hazır giyim sanayileri ile sınırlı kalmamakta, bitkisel yağ, yem, tıbbi malzemeler, kozmetik vd pek çok sanayi dallarındaki kazanımlarla sürmektedir. Örneğin, 2018 itibariyle kütlü pamuk üretiminden elde edilen **1.3 milyon ton** dolayındaki pamuk çığitinden yaklaşık değerlerle **150 bin ton** yanma derecesi ve doymamış yağ oranı yüksek yemeklik yağ, **1 milyon ton** yüksek protein içerikli yemlik küspe ekonomimize kazandırılmıştır. Bu bağlamda tıbbi malzemeler ve kozmetik ürünlerde henüz miktar ve değerini belirleyemediğimiz büyüklükte pamuk kullanılmıştır.

---

⁴ TUIK, *Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri, "Ekonomik faaliyetlerine göre temel göstergeler, 2018"*.

Ülkemizi dünya pamukçuluğunda öne çıkaran bir diğer önemli özellik, Türkiye'nin sadece GDO'suz pamuk üreten ve bunu "**GMO Free Turkish Cotton**" garanti markasıyla tescil ettirmiş olan yegane dünya ülkesi olmasıdır. Hızla yaygınlaşarak dünya pamuk üretiminin **%77'sini** kapsar hale gelen GDO'lu pamuk üretiminde ciddi sorunların ortaya çıkması ve bunların giderek yaygınlaşması, aynı zamanda büyük tüketiciler olan gelişmiş ülkeler kamu oyunda zaten var olan gdo'lu üretim karşıtlığını daha da büyütüştür. Bu durum Türkiye'yi saf GDO'suz pamuk asıl ve yan ürünleri üreticisi bir ülke olarak dünya genelinde büyük ticari fırsatlar içeren özgün bir konuma taşımış bulunmaktadır. Türkiye Tanıtım Grubunca desteklenmesine karar verilen bu markanın bu yıl sonu, gelecek yıl başında yapılacak ulusal ve uluslararası lansmanlarıyla birlikte, söz konusu fırsatların faydaya dönüştürülmesi süreci başlayacak ve, tekstil ve hazır giyim sanayilerimiz için amaçlanan yüksek katma değerli ürün ihracatının önü açılacaktır.

Lif Pamuk hammaddesinin Türkiye ekonomisine olan katılılarının **2018 yılı itibariyle parasal karşılıkları** yaklaşık değerlerle şöyledir:

- **Yerli Pamuk** üretim değeri **6 milyar 991 milyon TL (1 milyar 453 milyon Dolar)⁵**
- **Yerli Pamuk** ihracat değeri **102 milyon Dolar**
- Tekstil ve Hazır Giyim sektörlerinde kullanılan **Yerli Pamuk** değeri
- **1 milyar 351 milyon Dolar**
- Tekstil ve Hazır Giyim sektörlerinde kullanılan **İthal Pamuk** değeri
- **1 milyar 394 milyon Dolar**
- Tekstil ve Hazır Giyim sektörlerinde kullanılan **Yerli + İthal Pamuk** değeri
- **2 milyar 745 milyon Dolar; oranları %49,2 Yerli, %50,8 İthal**
- Tekstil ve Hazır Giyim sektörleri Toplam Cirosu **291 milyar 431 milyon TL (60 milyar 589 milyon Dolar)**
- Yerli + İthal Pamuğun Tekstil ve Hazır Giyim sektörleri Toplam Cirosu

---

⁵ TCMB 2018 Ort. USD kuru= 4,81 TL

içindeki payı %50⁶ ve değeri **145 milyar 716 milyon TL (30 milyar 294 milyon Dolar)**

- Yerli ve İthal pamuğun Tekstil ve Hazır Giyim Sektörlerinde kazandığı **Brüt Katma Değer : 11 kat**
- Yerli Pamuğun Tekstil ve Hazır Giyim sektörleri Toplam Cirosu içindeki payı %24,6 ve değeri **71 milyar 692 milyon TL (14 milyar 905 milyon Dolar)**
- İthal Pamuğun Tekstil ve Hazır Giyim sektörleri Toplam Cirosu içindeki payı %25,4 ve değeri **74 milyar 23 milyon TL (15 milyar 389 milyon Dolar)**
- Tekstil ve Hazır Giyim sektörleri Toplam Faktör Maliyeti ile Katma Değeri **71 milyar 743 milyon TL (14 milyar 915 milyon Dolar)**
- Yerli + İthal Pamuğun Tekstil ve Hazır Giyim sektörleri Toplam Faktör Maliyeti ile Katma Değeri içindeki payı %50⁷ ve değeri **35 milyar 871 milyon TL (7 milyar 458 milyon Dolar)**
- Yerli ve İthal pamuğun Tekstil ve Hazır Giyim Sektörlerinde kazandığı **Net Katma Değer: 2,71 kat⁸**
- Yerli Pamuğun Tekstil ve Hazır Giyim sektörleri Toplam Faktör Maliyeti ile Katma Değeri içindeki payı %24,6 ve değeri **17 milyar 649 milyon TL (3 milyar 669 milyon Dolar)**
- İthal Pamuğun Tekstil ve Hazır Giyim sektörleri Toplam Faktör Maliyeti ile Katma Değeri içindeki payı %25,4 ve değeri **18 milyar 223 milyon TL (3 milyar 789 milyon Dolar)**
- Tekstil ve Hazır Giyim Sektörleri İhracatı **27 milyar 371 milyon Dolar⁹**
- Yerli + İthal Pamuğun Tekstil ve Hazır Giyim ihracat gelirindeki payı %50 ve değeri **13 milyar 685 milyon Dolar**

---

⁶ İTKİB'e göre pamuk hammaddesinin toplam hammadde içindeki oranı **ağırlık olarak %36'dır**. Bu oranın 'değer' cinsinden karşılığı için gerekli veriler temin edilememiştir. Ancak, pamuğun diğer hammaddelere oranla çok daha pahalı olduğu gerçeğinden hareketle, söz konusu katkı hesaplamalarında bu oran için, pamuk hammaddesinin lehine olabilecek en küçük değer olarak %50 değeri varsayılmıştır. Gerekli verilerin temin edilmesi durumunda iş bu analiz yenilenecek daha kesin sonuçlar sağlanabilecektir.

⁷ Pamuk vd ham maddelerin sektörçe yaratılan katma değerde hammadde değerleri oranında pay sahibi oldukları varsayılmıştır.

⁸ 2017 yılında bu değer 2,4 idi.

⁹ TÜİK Dış Ticaret İst. Tekstil+HG

- Yerli Pamuğun Tekstil ve Hazır Giyim ihracat gelirindeki payı **%24,6** ve değeri **6 milyar 733 milyon Dolar**
- İthal Pamuğun Tekstil ve Hazır Giyim ihracat gelirindeki payı **%25,4** ve değeri **6 milyar 952 milyon Dolar**
- Tekstil ve Hazır Giyim Sektörlerince yaratılan cari fazla **19 milyar 545 milyon Dolar**
- Yerli + İthal pamuğun Tekstil ve Hazır Giyim Sektörlerince yaratılan cari fazladaki payı **%50** ve değeri **9 milyar 773 milyon Dolar**
- Yerli pamuğun Tekstil ve Hazır Giyim Sektörlerince yaratılan cari fazladaki payı **%56,4** ve değeri **5 milyar 516 milyon Dolar**
- İthal pamuğun Tekstil ve Hazır Giyim Sektörlerince yaratılan cari fazladaki payı **%43,6** ve değeri **4 milyar 256 milyon Dolar**

Prof.Dr. H. Ünal Evcim

04/03/2020

